

ბერლინის კრიზისი და ეკონომიკური ფაქტორები

გიორგი ბეროშვილი,
ალექსანდრე თოდუა
თსუ სტუდენტები

რეზიუმე

კაცობრიობის ისტორიაში ყველაზე სისხლისმღვრელი ომის შემდეგ მსოფლიოს განვითარება ახალ ფაზაში გადავიდა, რომელიც სავსე იყო დაპირისპირებებით. მეორე მსოფლიო ომს მოჰყვა „ცივი ომი“ - იდეოლოგიური დაპირისპირება დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის. (Webster) ორივე მხარეს მდებარე სუპერსახელმწიფოები ცდილობდნენ თავი აერიდებინათ უშუალო კონფლიქტისთვის, თუმცა მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში სიტუაცია რამდენჯერმე გამწვავდა და დადგა ახალი დაპირისპირების საფრთხე.

„ცივი ომის“ დროინდელი მსოფლიო ასეთი საფრთხის წინაშე პირველად 40-იანი წლების ბოლოს დადგა, როდესაც საბჭოთა კავშირმა ბერლინის ბლოკადა მოაწყო. ბლოკადის მიზანს წარმოადგენდა მოკავშირეთა განდევნა დასავლეთ ბერლინიდან. საბჭოთა კავშირისთვის, ერთი შეხედვით, ბლოკადის მოწყობა მარტივი იყო, რადგან ბერლინი მთლიანად საბჭოთა კავშირის მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე იყო მოქცეული. მოკავშირეებმა ეს პრობლემა შედარებით მარტივად დაძლიეს, თუმცა ნათელი გახდა, რომ ბერლინის გამო დაპირისპირება მომავალშიც მოხდებოდა. (Britannica, 2015)

ამ ყველაფრის კულმინაცია კი 1958-61 წლებში, ისევ ბერლინში მოხდა. ბერლინის კრიზისი „ცივი ომის“ კონფლიქტების ერთ-ერთი პიკი იყო. მიუხედავად იმისა, რომ მრავალი ადამიან-

ნი ბიპოლარულ მსოფლიოს სტაბილურად მიიჩნევა, რადგან არცერთ სახელმწიფოს სურდა მსხვილმასშტაბიანი ომის წამოწყება (Waltz, 1964), ეს კრიზისი საკმაოდ მწვავე გამოდგა და კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი იდეოლოგიურ განსხვავებას ორ სამყაროს შორის.

თუ ამ საკითხს ეკონომიკურ ჭრილში შევხედავთ, დავრწმუნდებით, რომ ბერლინი იმ პერიოდში ძალზე დიდ ეკონომიკურ კრიზისს განიცდიდა. მეტიც, იყო პროდუქციის წარმოების, გავრცელების პრობლემაც, რას უშუალოდ აისახებოდა მის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე.

საკვანძო სიტყვები: კრიზისი; რეალიზმი; ბლოკადა; ბერლინის კედელი ბიპოლარული; ბერლინი; აშშ ცივი ომი, ტრუმენის დოქტრინა.

ძირითადი ტექსტი

ბერლინის კრიზისი და მისი ეკონომიკური ასპექტები.

ბერლინის კრიზისის დასაწყისად 1958 წლის 10 ნოემბერს, საბჭოთა კავშირის ლიდერის, ნიკიტა ხრუშოვის მიერ გაკეთებული განცხადება მიიჩნევა. ამ განცხადებაში ხრუშოვმა დასავლეთის ძალებს - აშშ-ს, საფრანგეთსა და დიდ ბრიტანეთს, მოუწოდა დაეცალათ დასავლეთ ბერლინი საკუთარი ძალებისგან მომავალ ექვს თვეში, ხოლო ბერლინის თავისუფალ ქალაქად გამოცხადება მოითხოვა. ასეთმა ულტიმატუმმა მსოფლიო კრიზისის წინაშე დააყენა, რომელიც სამი წელი გაგრძელდა და კულმინაციას 1961 წელს მიაღწია, რაც ბერლინის კედლის აშენებით დასრულდა. ბერლინის კედელი კი ორად გაყოფილი მსოფლიოსა და „ცივი ომის“ სიმბოლოდ იქცა. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მიღწეული შეთანხმებების მიუხედავად, გერმანია გაყოფილი იყო და მისი გაერთიანებისაკენ ნაბიჯები არ იდგმებოდა.

დასავლეთ ბერლინი მოკავშირეების გავლენის ქვეშ რჩებოდა, თუმცა პრობლემას მისი ადგილმდებარეობა წარმოადგენდა - ბერლინის გარშემო ტერიტორია საბჭოთა კავშირის მიერ კო-

ნტროლდებოდა, ეს კი დასავლური ძალებისთვის მუდმივი გამოწვევას ნიშნავდა. ასეთი მდებარეობა, როგორც უკვე აღინიშნა, საბჭოთა კავშირმა ჯერ კიდევ ბერლინის ბლოკადის დროს გამოიყენა. მან გადაკეტა დასავლეთ ბერლინისკენ მიმავალი ყველა სახმელეთო გზა, რითაც, ფაქტობრივად, ქალაქის ეს ნაწილი იზოლაციაში მოექცა. დასავლურმა ძალებმა გამოსავალი საჭაერო დახმარებით ნახეს. ერთი წლის განმავლობაში დასავლეთ ბერლინი საკვებითა და სხვა საჭირო ნივთებით ჰაერიდან მარაგდებოდა. თუმცა ათი წლის შემდეგ, კრიზისის დაწყების პერიოდში ქალაქის პოპულაცია იმდენად დიდი იყო, რომ ჰაერიდან დახმარება შედეგს არ გამოიღებდა, ამიტომ საჭირო იყო მოსალოდნელი ბლოკადის თავიდან აცილება.

შეერთებული შტატები ხშირად იხსენიებდა იმ პოლიტიკურ თავისუფლებასა და ეკონომიკურ აღმასვლას, რაც დასავლეთ ბერლინში იყო, ამ წარმატების მიზეზად კი კაპიტალისტური სისტემის ძლიერებას ასახელებდა. ასევე, აშშ ზრუნავდა დასავლეთ ბერლინის უსაფრთხოებაზე, ახალი ბლოკადის შემთხვევაში კი დიდი შანსი იყო პატარა კონფლიქტი უფრო დიდ დაპირისპირებაში გადასულიყო, რაც უამრავ ცვლილებას დაუდებდა სათავეს. მიუხედავად იმისა, რომ ხრუშოვს პირდაპირ არ განუცხადებია სამხედრო ძალის გამოყენებაზე, ნათელი იყო, რომ ამის საფრთხე არსებობდა.

მოთხოვნას, დაეტოვებინათ დასავლეთ ბერლინი და შემდგომში ის გამოეცხადებინათ თავისუფალ ქალაქად, ბრიტანეთი და აშშ არ დაეთანხმნენ, რადგან იცოდნენ, რომ ამის გაკეთების შემთხვევაში საბჭოთა კავშირი მთლიანად ხელში ჩაიგდებდა ქალაქს.

რობლემის გადასაჭრელად შედგა რამდენიმე დიპლომატიური შეხვედრა სამი წლის მანძილზე. პირველი შეხვედრა, 1959 წელს გაიმართა, თუმცა უშედეგოდ. 1960 წლის პარიზის სამიტი ჩაიშალა მას შემდეგ, რაც საბჭოთა კავშირმა ამერიკული სადაზვერვო თვითმფრინავი ჩამოაგდო - ამან კიდევ უფრო გააძაფრა სიტუაცია.

1961 წელს, კენედის ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ, ამავე წლის ივნისში, ვენის სამიტზე ხრუშოვმა ბერლინის საკითხი კვლავ წამოჭრა და მოითხოვა მისი შესრულება 1961 წლის დეკემბრამდე. კენედიმ განაცხადა, რომ ბერლინს აშშ-სთვის უდიდესი სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა და არც მის დატოვებას აპირებდა. უკვე ცხადი იყო, რომ ალმოსავლეთიდან დასავლეთ ბერლინში ყოველდღიურად დაახლოებით ათასამდე ადამიანი გარბოდა, რაც საბოლოოდ კატასტროფის წინაშე დააყენებდა ალმოსავლეთ ბერლინს. ამიტომაც, 1961 წლის აგვისტოში, ერთ ღამეში, საბჭოთა ჯარისკაცებმა აღმართეს ბერლინის კედელი, რომელიც ქალაქის ალმოსავლეთ და დასავლეთ ნაწილებს ყოფდა.

საბჭოთა კავშირმა შეინარჩუნა კონტროლი ალმოსავლეთზე, აშშ-მ კი დასავლეთზე, კრიზისი დასრულდა, თუმცა ბერლინის კედელმა აშკარად დაანახა მსოფლიოს ორად გაყოფილი მხარეები. (Britannica, 2015), (history.state.gov).

ანალიზი

თუ დავაკვირდებით ბერლინის კრიზისამდე მომხდარ მოვლენებს, ვნახავთ რომ ორივე ძალა - აშშ და საბჭოთა კავშირი, ცდილობდა განევრცო საკუთარი გავლენის სფეროები სხვადასხვა ხერხებით, თუმცა მთავარი მიზანი ძლიერების მიღწევა იყო. საბჭოთა კავშირი ამას სამხედრო ძალის გამოყენებით ახერხებდა (მაგ: ალმოსავლეთ ევროპაში ჯარის დატოვება), ხოლო აშშ ფულის გამოყენებით (მაგ: ტრუმენის დოქტრინა). ორივე ბლოკი ცდილობდა ხელი შეეშალა ერთმანეთისათვის და საბოლოოდ განემტკიცებინა ძალაუფლება. პოტსდამის შეხვედრაზე უკვე ნათელი იყო, რომ ბერლინის გამო ორ მხარეს შორის დაპირისპირება ადრე თუ გვიან წამოიჭრებოდა, ეს ძალიან მალე მოხდა - 1948 წელს, საბჭოთა კავშირი, საკუთარი გავლენის სფეროს გაზრდის მიზნით ახდენს ბერლინის ბლოკადას. ამ წარუმატებელი მცდელობის მიუხედავად, ათ წელიწადში ნიკიტა ხრუშოვი იმავე მოთხოვნას აყენებს, რადგან ბერლინის მთლიან

ნად ხელში ჩაგდება მოუტანს პრესტიჟს საბჭოთა კავშირს, გაუზრდის გავლენის სფეროს და განდევნის აშშ-ს სტრატეგიულად თუ იდეოლოგიურად მნიშვნელოვანი ადგილიდან.

საბჭოთა კავშირი არ ითვალისწინებს ბერლინზე მიღებულ მრავალ შეთანხმებას და მხოლოდ საკუთარი მიზნების ასრულებას ცდილობს - ეს კი რეალიზმის თვალსაზრისით სავსებით მისაღებია, რადგან ძლიერების მიღწევა ნებისმიერი გზით შეიძლება.

შეუძლებელია, არ ვახსენოთ ეროვნული ინტერესებიც, რომელსაც ორივე მხარე ყველაზე წინ აყენებდა. გარდა ამისა, ბერლინში სამხედრო ძალის არსებობა პირდაპირ უკავშირდებოდა ქვეყნების უსაფრთხოებას. მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა კავშირმა რამდენჯერმე მოუწოდა დასავლურ ძალებს დაეტოვებინათ ქალაქი, მათ ეს არ გააკეთეს.

რადგან ომისა და დაპირისპირების აცილება რეალიზმის თეორიის მიხედვით შეუძლებელია, საბჭოთა კავშირი და აშშ ამ საფრთხის წინაშე რამდენჯერმე დადგნენ. მართალია, კუბის კრიზისის დროს უფრო იყო მსოფლიო ომის წამოწყება მოსალოდნელი, ბერლინის კრიზისი საკმაოდ მწვავე იყო ამ თვალსაზრისით.

ფაქტია, რომ ორივე მხარის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა მხოლოდ და მხოლოდ ძალაუფლების გავრცელება, რაც მსგავსი დაპირისპირებების ხარჯზე ხდებოდა.

დასკვნა

როგორც ვნახეთ, „ცივი ომის“ დაპირისპირებები იდეოლოგიური ძალაუფლების საფუძველზე მიმდინარეობდა, მხარეებიც არაპირდაპირი ჩარევით ცდილობდნენ ძალაუფლების მიღწევას. ბერლინის კრიზისი ერთი ნათელი მაგალითია, სადაც ჩანს, თუ როგორც ცდილობდა საბჭოთა კავშირი აშშ-ს გავლენის სფეროების შემცირებას, სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი პუნქტის წართმევასა და საერთაშორისო სისტემაში პირველობის მოპოვებას. რაც ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია, ამ დროს ბერ-

ლინი ძალიან დიდ ეკონომიკურ კრიზის წააწყდა. მართალია, ზოგიერთი აქტორი ცდილობდა და ეხმარებოდა მას, თუმცა, რა თქმა უნდა, უხეშად რომ ვთქვათ, ეს საკმარისი არ იყო.

ლიტერატურა:

- Berlin Blockade and Airlift. Encyclopædia Britannica. (2015).
ინტენეტი: www.britannica.com ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- Berlin Crisis of 1961. Encyclopædia Britannica. (2015).
ინტენეტი: www.britannica.com ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- Carmichael, Neil. A Brief History of the Berlin Crisis of 1961. (2011).
ინტერნეტი: www.history.state.gov ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- Pelz, William. (2016). A People's History of Modern Europe. Pluto Press. ინტერნეტი: www.archive.org ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- Potsdam Conference
ინტერნეტი: : www.history.com ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- The Berlin Crisis 1958-1961
ინტერნეტი: www.history.com ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- U-2 Incident. Encyclopædia Britannica. (2015).
ინტერნეტი: www.britannica.com ბოლო ნახვა: 15 აპრილი, 2017
- Waltz, Kenneth. (1964). The Stability of a Bipolar World. Daedalus, 93(3), 881-909.
- რონდელი, ალექსანდრე. საერთაშორისო ურთიერთობები. (2003). თბილისი. „ნეკერი“, მესამე გამოცემა. (Rondeli, Aleksandre. International Relations, 2003. Tbilisi. "Nekeri", Thirs Addition).
- ედუარდ კოდუა და სხვ. სოციალურ და პოლიტიკურ ტერმინთა ლექსიკონი, 2004. თბილისი. ლოგოს პრესი. (Eduard Kodua and others. The dictionary of Social and Political Terms, 2004. Tbilisi, "Logos Press".

BERLIN CRISIS AND ECONOMIC ASPECTS

Giorgi Berosvhili, Aleksandre Todua

Tbilisi State University International Relations,
Bachelor Students

RESUME

After the Second World War the international community faced one of the biggest crises in the human history, the Cold War. The period is attributed as the clash of two ideologies by many scholars, or the clash of the west and the east. Berlin crisis of 1961 can be regarded as the pinnacle of the conflicts, occurring in the second half of the 20th century. Not only Berlin was important because of the strategic location but also economy. The crisis deteriorated the economic situation in the city, which played a crucial role in terms of actions from the both sides, during and after the conflict. Moreover, the economy was linked to the ideological clash, therefore it was a very important aspect.

Key Words: Crisis; Realism; Blockade; Berlin Wall Bipolar; Berlin; the US Cold War, Truman Doctrine.